

Coaner. Castell i església. Fotografia de Jordi Grionès

El conjunt actual d'edificacions que formen el nucli de Coaner consta d'una torre cilíndrica, que és tot el que resta d'un castell, l'església de Sant Julià i la masia de can Serra. Aquest nucli està situat al cantó nord de la serra de Castelltallat, en un tossal enlairat sobre la riera homònima de Coaner. És un paratge boscos i un xic feréstec drenat per l'esmentada riera, que circulant de ponent cap a llevant va a desaiguar al proper riu Cardener, una mica aigües amunt de la població de Súria.

Cap al segle X aquest paratge pertanyia al comtat de Berga, que en estreta falca dirigida cap al sud-oest s'obria pas entre els comtats veïns d'Urgell i d'Osona, governats per altres branques comtals catalanes. El comtat de Berga pertanyia a la casa de Cerdanya i pràcticament sempre va restar unit a aquest comtat de l'altra banda de la serra del Moixeró.

És precisament del segle X, concretament de 960, quan tenim la primera notícia documental de l'existència d'un castell, anomenat Quovece negro, en aquest indret. El domini eminent d'aquest castell era del comte de Cerdanya –i des de 1117 del comte de Barcelona, ja que el conjunt comtal de la casa de Cerdanya anà a parar en mans dels seus parents, els comtes de Barcelona, quan la branca dels primers s'extingí sense hereus–, que l'enfeudà als senyors de Castelladral com a castlans de la fortalesa.

Des dels Castelladral la castellania canvià diverses vegades de senyors. Uns d'aquests foren els Coaner, que donaren el nom definitiu al lloc. Després de molts canvis, compres i vendes, el 1400 la castellania de Coaner passà a ser de la població de Santpedor que poc després, el 1424, la va vendre al comte de Cardona. Des de llavors Coaner restà vinculat a la casa de Cardona i als seus hereus fins a

l'abolició de les senyories jurisdiccionals al segle XIX. Actualment el terme de Coaner pertany a l'extens municipi de Sant Mateu de Bages.

El que queda actualment de l'antic castell és una torre cilíndrica que encerclava uns baixos, dos pisos i terrat. El diàmetre exterior de la torre és de 7,30 metres a la base i el de l'espai circular que deixa a l'interior és de 3 metres. La seva alçada és de 16,40 metres. No té cap obertura com ara espitlleres o finestres. Només té una porta a l'alçada del primer pis, que és per on s'hi entrava. I encara aquesta porta, acabada en un arc apuntat, és força reduïda. Els sostres que separaven els diferents pisos eren de bigues i com és natural han desaparegut completament. Per la seva tipologia la torre sembla ser d'inicis del segle XI, això és molt poc després del document de 960 que ens parla del Quovece negro.

L'altre edifici antic de Coaner és una església romànica de planta trapezial força quadrada. Té estructura basilical amb tres

naus acabades en sengles absis orientats vers llevant. Cada una de les naus està dividida en tres trams. Per a cada nau, entre tram i tram, un arc toral reforça el sosteniment de la volta de canó. A més, dues sèries de tres arcs formers cada una separen la nau central de les dues laterals. El paviment és de lloses de pedra.

La porta del temple és al mur meridional. L'actual entrada no és l'original, encara que ocupa aproximadament la mateixa posició, i se sap que data de 1573. La teulada, de teules, és de dues vessants. El campanar, una mica posterior, s'aixeca per sobre d'aquesta coberta en el seu angle nord-occidental. És de dos pisos, amb finestres geminades, i acaba en una coberta de lloses de pedra disposades a quatre vessants. Encara molt més tard s'adossà un altre edifici a la paret nord de l'església per servir de sagristia.

Aquesta església segueix tímidament les directrius artístiques del romànic llombard. Diem això perquè encara que l'exterior dels

Coaner. Castell i església. Fotografia de Jordi Grionès

absis, així com el de la resta de murs, està decorat amb arcuacions i lesenes, aquests detalls decoratius no arriben a la perfecció posterior d'altres esglésies del mateix estil. Se suposa que en el moment de la construcció de l'església de Coaner encara no s'havia assimilat completament el nou corrent artístic.

Parlant de la construcció direm que el primer document referent a aquesta església és el de la seva consagració. Fou consagrada l'any 1024 pel bisbe d'Urgell, Ermengol, i destinada a ser la parròquia del terme del castell, dins del recinte del qual es trobava. La primera advocació fou la de Mare de Déu de Coaner, encara que posteriorment –definitivament al segle XVII– canvià per la de Sant Julià. Actualment l'església es conserva però ja no té la funció de parròquia.

A l'interior del temple hi ha tres ares, una a cada absis, i fins fa uns anys hi havia una talla romànica del segle XIII representant la Mare de Déu. Aquesta imatge fou amagada el 1936 per salvar-la d'una possible destrucció per part de la fúria revolucionària d'aquell moment. Posteriorment fou retornada a l'església de Coaner, però el 1968 fou definitivament retirada i portada a la parròquia de la propera Colònia Valls per por dels robatoris d'objectes d'art en edificis aïllats.

La Mare de Déu de Coaner, com totes les marededéus trobades, té la seva llegenda que a més respon a un patró molt repetit en tots els santuaris marians de la nostra terra. En aquest cas ens parla d'un pastor que va trobar la imatge de la Mare de Déu prop de la riera de Coaner, se l'endugué a la parròquia per

entronitzar-la allà, però que a la nit la imatge tornà miraculosament on el pastor l'havia trobada; això donà a entendre als fidels que Maria volia ser honorada en aquell lloc i no en un altre, i per això s'hi erigí una església en honor seu.

Totes les dades han estat extretes del volum Bages de la magna obra Catalunya Romànica.

Ramon Segret
escrit fet per a la SEAS l'abril 2007
Abril de 2008